

§§ 307—310.

Tudi za te določbe velja v bistvu to, kar sem navedel pri § 302. k. z.

§ 311.

naj se črta.¹⁵

§ 312.

Dokaz resničnosti se ne dopušča:

1. v primerih §§ 307., 308. in 309.;
2. ako je bil žaljeni po predpisih kazenskega zakona rehabilitiran (§ 90., tretji odst.) ali ako mu je brez prikora potekla preizkusna doba (§ 68., tretji odst.);¹⁶
3. ako so predmet žalitve po § 301. dejstva zasebnega ali rodbinskega življenja in ni v javnem interesu,¹⁷ da se dokaže resničnost očitka ali obdolžitve in če je izrekel storilec žalitev v namenu, da žali.¹⁸

§ 313.

Štev. 1. b naj se glasi:

V primeru § 310., kolikor ne gre za žalitve po §§ 302.,¹⁹ 307., 308., 309. k. z. na zasebno tožbo

Delovno pravo v novem obrtnem zakonu.

Dr. Stojan Bajič.

§ 1. Delovno pravo o. z. Obrtni zakon z dne 5. novembra 1931 (Sl. N. 558) vsebuje v drugem delu (§§ 206 do 353) v šestih poglavjih določbe o pomožnem osebju in sicer splošne določbe (§§ 206 do 251), določbe o učencih (§§ 252 do 306), o pomočnikih (§§ 307 do 323), o trgovskem in ostalem višjem pomožnem osebju (§§ 324 do

¹⁵ Glej § 301., drugi odst.! Drugi odst. § 311. k. z. ni umesten, ker nasprotuje načelu materialne resnice. Sauer, str. 185.

¹⁶ Sedanja določba § 312., štev. 3, je nejasna in neprikladna, ker omejuje svobodno oceno dokazov; pač pa je treba ščititi rehabilitiranega očitkov radi dejanja, ki je izbrisano po določbi §§ 482., tretji odst., k. p.

¹⁷ Širši pojem kakor sedanje besedilo. § 151. zadnje redakcije o. švic. k. z.

¹⁸ § 317., četrti odst., o. n. a. k. z. 1927., Sauer, str. 178.

¹⁹ V § 313. je pod štev. 1. b izpuščena citacija § 302. k. z. Po sedanjem besedilu zakona je torej moči preganjati storilca radi žalitve umrlih uradnih oseb le na zasebno tožbo (najbrž redakcijska napaka!).

338), o poslovnem redu za industrijska podjetja (§§ 339 do 342) in o izbranih odborih (§§ 343 do 353).¹ Druga poglavja o. z. imajo važne zaščitne določbe² javnopravnega značaja ki se tičejo obrtnih obratov in zato samo obrtnega pomožnega osebja.

§ 2. Obseg veljavnosti. D. p. o. z. velja A) za službena razmerja, ki ustrezajo glede B) sj. zaposlitve in C) sd. obrata, v katerem je sj. zaposlen, nastopnim zakonskim pogojem:

A. Med sj. in sd. mora biti službeno razmerje, ki se ustanovi s službeno pogodbo (§ 207 o. z.). Zakonska označba je enaka oni iz § 1151 o. d. z. z razliko, da označuje § 207 o. z. za naslovnika sj. zaveze službovanja izrečno sd. in ne, kakor 1151 o. d. z. »koga drugega«. S tem je poudarjen osebni značaj zahtevka oz. obveznosti službenih storitev, ki sta na strani obeh pogodnikov neprenosljiva (§ 210 o. z. — § 1153 o. d. z.). Domača delavnost (industrija) ni privzeta v o. z. (§ 1, t. 17 — čl. V. e uv. pat. k o. r.).³

B. Na sj. strani mora imeti službeno razmerje te-le znake:

a) Biti mora njegov glavni poklic (§§ 206, 324 o. z.). Poklic označuje tisto vrsto pridobitne delavnosti, ki je za sj. trajnejša (»redno vršenje« § 206 o. z.) in zato njegova tipična pridobitna usmerjenost. Poklicna kakovost zaposlitve izhaja iz dosedanje sj. delavnosti, priprave najo in v primeru več istočasnih službenih razmerij ali celo več poklicev iz pretežne važnosti poedinih, bodisi po donosnosti (§ 3, odst. 3 z. o pok. z.), bodisi po količini zaposlene delovne sile (»v glavnem zavzema pridobitno delavnost« § 229. o. z. — § 1156 o. d. z.). Doslej je zahtevala poklicni značaj službenega razmerja nov. u. (§ 1). Zataji-

¹ Kratice: sj. — službojemnik, sd. — službodavec, d. p. o. z. — delovno pravo obrtnega zakona, o. r. — obrtni red z dne 20. dec. 1859, z. o obrt. s. — zakon o obrtnih sodiščih z dne 27. sept. 1896, z. o trg. p. — zakon o trgovskih pomočnikih z dne 16. jan. 1910, z. o grašč. u. — zakon o graščinskih uradnikih z dne 13. jan. 1914, z. o insp. d. — zakon o inspekciji dela z dne 30. dec. 1921, z. o zašč. d. — zakon o zaščiti delavcev z dne 23. febr. 1922, z. o p. zav. n. — zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev z dne 12. maja 1922, z. o zav. d. — zakon o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922, nov. u. — novinarska uredba z dne 25. sept. 1926.

² Na pr. §§ 105. in sl. 62., 65., 127. o. z.

³ § 215. se nanaša na sj., ki so zaposleni izven obratovališča.

tev drugega istočasnega službenega razmerja je odpustni razlog (§ 239, t. 1. o. 3. — § 82 a o. r.).

b) Biti mora zaposlen v enem izmed obratov, naštetih pod C. Po značaju službenih poslov se ravna le razporeditev v eno izmed vrst sj. (§ 206, 1. odst. o. z.) v obsegu d. p. o. z., ki razlikuje, v glavnem skladno dosedanjemu pravnemu stanju, 1. delavce, med katere spadajo vsi sj., razen onih spodaj pod 2., torej učenci (§ 324, 2. odst. o. z.), obrtni in tovarniški delavci in vsi ostali sj., ki opravljajo podrejene posle obrtnega ali drugačnega tehničnega značaja (§ 206, 2. odst. o. z. — § 73a do d o. r.). Med delavci je treba razlikovati a) delavce v obrtnih obratih, za katere veljajo tudi posebne odločbe za obrtno pomožno osebje (n. pr. javnopr. zaščitne določbe, o vajencih in pomočnikih, o izbranih odborih) in b) delavce v ostalih, k d. p. o. z. privzetih obratih (§ 433 o. z.), za katere veljajo samo zasebnopravne odločbe d. p. o. z. (§§ 206 do 251 in §§ 324 do 339 o. z.). Določbe o. z. o vajencih morejo dobiti zanje veljavo samo na podstavi ministrske uredbe v smislu 2. odst. § 433 o. z. Za njihove službene spore niso pristojni izbrani odbori. Za obe vrsti veljajo določbe z. o zašč. d. (§ 1). 2. Trgovsko in ostalo višje pomožno osebje (nameščenci) je bilo doslej (§ 73, odst. 3. o. r.) izvezeto iz o. r. Za nameščensko kakovost je treba poleg zgoraj naštetih pogojev še poseben višji (§§ 212, 324 o. z.) odn. važnejši (§§ 307, 343 o. z.) značaj sj. rednih (ne samo izjemnih, § 324 o. z.) in dejansko vršenih službenih poslov.⁴ O. z. navaja pretežno trgovske, višje netrgovske (prim. 8§ 1. in 2. z. o. trg. p.) in pisarniške (iz § 1, avstr. nam. z., doslej v § 1, t. 3 f z. o p. z.) posle, bodisi v obrtnih, med njimi trgovskih,⁵ bodisi ostalih (§ 433 o. z.) obratih. Iz kroga nameščencev sta izdvojeni dve skupini in sicer višji nameščenci (§ 333, 1. odst. o. z.), ki opravljajo višje trgovske

⁴ Kakor je o. z. kompilacija iz o. d. z., o. r. in z. o. trg. p., tako ni ostala enotna njegova terminologija o višjih poslih nameščencev. Deloma govori o službah višje vrste sploh (§ 212.), trgovskih ali višjih netrgovskih poslih (§ 324., odst. 1 in 2.) in v nasprotju s tem o podrejenih poslih (§§ 206. in 324.), deloma o važnejših službah (§§ 307. in 343.), poleg tega pa še (§ 333. o. z.) o višjih trgovskih in višjih (torej višjih netrgovskih) tehničnih (tudi § 206. i. f.) poslih, dasi pozna splošni § 324. samo netrgovske posle.

⁵ Posebno navajanje trgovskih obratov napram ostalim obrtnim je v o. z. odveč in prevzeto brez razloga iz z. o. trg. p., ki je bil del trgovskega zakona. Zato ne pomeni ničesar.

ali višje tehnične posle, in vodilni nameščenci (§§ 216, 326, 1. odst., 333, 3. odst. o. z.), ki jim prišteva zakon prokuriste in pooblaščenca, torej osebe, ki deloma ali celoma vršijo tudi sd. posle. Za nameščence veljajo (§ 324 o. z.) enake določbe, kakor za delavce (§§ 206 do 251 o. z.), kolikor zanje ni posebnih določb (§§ 324 do 338 o. z.).

C. Na sd. strani je potrebno za kvalifikacijo službenega razmerja po d. p. o. z., da so sj. kot delavci ali nameščenci zaposleni pri sd. oz. v o b r a t i h :

a) ki spadajo med obrtne obrate po o. z. (§ 1). Njih obseg se skoraj ni spremenil.⁶

b) ki so sicer v § 1 o. z. izvzeti iz o. z., a velja za sj., ki so v njih zaposleni, d. p. o. z. (§ 433 o. z.) in sicer: 1. poljedelsko in gozdarsko proizvodnjanje s postranskimi panogami (§ 1, t. 1 o. z.), vsled česar so prevzeti v d. p. o. z. dosedanji graščinski uradniki po z. o. grašč. u. in izenačeni kmetski⁷ in gozdni delavci z obrtnimi; 2. rudarski obrati (t. 2) v sm. rudarskega zakona, tako da so rudniški uradniki in delavci (rudarji) izenačeni z nameščenci in delavci o. z.; 3. morska plovitba in ribolov (t. 4), z izjemo (§ 433 o. z.), da veljajo za sj., zaposlene na krovu ladij, dosedanji predpisi; 4. zračni promet (t. 5) (zakon z dne 22. febr. 1928); 5. železniški obrati (zasebni) vsake vrste s pomožnimi podjetji in delavnicami vred ter rečno brodarstvo (t. 6, male železnice, med njimi cestne, po zakonu z dne 31. dec. 1894 niso spadale med obrtne obrate); 6. zasebni poduk, zasebne šole in slični zavodi z vzgojnim značajem (t. 9), 7. artistični obrati (t. 12, cirkusi, menežarije in sl.), ne pa književniki in umetniki, avtorsko nakladno pravo (t. 10) ter umetniške predstave in koncerti (t. 11), tako, da v poslednjih obratih zaposleni sj. ne spadajo pod d. p. o. z.; 8. odvetniki, kazenski zagovorniki, pooblaščen inženjerji in arhitekti, tudi kolikor spadajo pod § 35 o. z., in geometri (t. 13 — § 2 t. 4 in 5 z. o. t. p.); 9. zdravniki in živinozdravniki, zobni tehniki, babice, zavodi za klinična preiskovanja, za zdravljenje in nego bolnikov, porodnišnice in lekarne, s čimer so sj. zaposleni v obratih oz. pri teh sd. privzeti v obseg d. p. o. z., dočim so spadali doslej večji del med sj. po o. d. z., 10. pridobitne zadrage (§ 1, odst. 3. o. z.).

⁶ N. pr. so kinematografi postali dovolilni obrt, dočim so bili doslej vezani na licenco.

⁷ Dvomljivo glede viničarskega reda marib. oblasti z dne 20. julija 1928.

c) ki so posebej naštetih v § 433, odst. 1. o. z. in sicer 1. prisilna združenja, predvsem po o. z., 2. društva in zveze društev po zakonu o družtvih, shodih in posvetih z dne 18. sept. 1931, 3. gospodarske in stanovske zbornice,⁸ ne pa več javni zavarovalni zavodi (§ 2, t. 2 i. f. z. o trg. p.).

d) ki jih še privzame z uredbo minister pravde, kolikor niso taka službena razmerja že z zakonom urejena (§ 433, odst. 2. prvi stavek o. z.) in sicer bodisi v celoti, bodisi samo deloma z uredbo minister soc. pol. in nar. zdravja (ibid. drugi stavek) glede vajenskih določb.

Izven d. p. o. z. ostanejo sj.: 1. ki jim zaposlitev pri zgoraj naštetih sd. ni glavni poklic; 2. obrati, ki so izvzeti iz o. z., a ne privzeti v d. p. o. z. (novinarji po n. u.⁹ in pomorski sj., za katere velja še vedno Ed. pol. di navigatione iz l. 1774.),¹⁰ 3. v obratih, ki niso obrtni obrati v smislu o. z.; 4. državni uradniki; samoupravni spadajo pod d. p. o. z. samo, če temelji službeno razmerje na pogodbi (§ 208 o. z.).

O. z. je stopil v veljavo v štirih mesecih po objavi, torej 9. marca 1932. Vacatio enega leta je določena za § 333. o. z. o odpravnini, razen krajev, kjer je običajna (§ 433., 3. odst. o. z.).

§ 3. Razmerje napram ostalim pravnim virom. Po obsegu in izčrpnosti ureditve vpliva o. z. v znatni meri na ostale vire d. p.

Izmed mednarodnih pogodb so upoštevne konvencije mednarodnega urada dela, ki jih je naša država ratificirala 19 (zakona z dne 6. dec. 1926, Sl. N. 95 iz l. 1927. in 27. dec. 1929, Sl. N. 44 iz l. 1930) in s tem prevzela obveznost, da jih prevede v zakonodajo, kar se je v o. z. izvršilo (§§ 236. in 326., odst. 4. in 5. o. z.).

V veljavi ostanejo: a) o. d. z., dasi ga je o. z. glede ureditve službenega razmerja docela povzel in za službena razmerja po o. z. §§ 1151. do 1164. niso upoštevni; b) z. o. zašč. d., razen § 13. in 1. odst. § 14., ki sta ukinje-

⁸ Vsekako sj. na splošno, dasi omenja zakon samo nameščence, ki jih pa v istem stavku izenačuje s sj.

⁹ Ker je z. o. trg. p. ukinjen, se ravna po o. d. z. službeno razmerje sj., ki so spadali prej pod § 2., t. 3. z. o. trg. p., a niso bili novinarji v sm. nov. u. To so vsi sj., ki so zaposleni v upravnih listov in tisti sj., ki so zaposleni v uredništvih, a ne sodelujejo neposredno pri ustvarjanju vsebine lista (telefonisti, radiofonisti, stenografi, strojepisne, knjižničarji, upravni ravnatelji itd.).

¹⁰ Zanje je obvezna ureditev službenega razmerja skladno ratificirani konvenciji M. U. D. o najmu mornarjev.

na (§ 425., t. 1. o. z.), § 121. pa spremenjen vsled § 250. o. z. c) z. o. insp. d.; d) z. o. zav. d. in pok. z.; e) z. o. obrt. s., praktično samo za ljubljansko obrtno sodišče; f) nov. u. (§§ 1., t. 13., 426., 2. odst. o. z.); g) poselski red (naredba dež. vlade za Slovenijo o službenem razmerju hišnih in gospodinjskih poslov z dne 18. jun. 1921).

Ukinjeni so: a) z. o. trg. p. z dopolnitvijo z dne 10. jan. 1915 (§ 422., t. 13. in 24. o. z.); b) o. r. z vsemi dopolnitvami (§ 426., t. 1. o. z.); c) §§ 201. do 206. spl. rud. z. (§ 426., 2. odst. o. z.); č) z. o. grašč. u. (§ 426., 2. odst. o. z.).¹¹ Druge spremembe navajam sproti.

§ 4. Sklenitev službene pogodbe. Glede posredovanja sklenitve službene pogodbe ni sprememb (§ 74. o. z.). Sposobnost skleniti vajensko pogodbo je o. z. napram §§ 152., 246. o. d. z. omejlil, ker zahteva (§ 258., 3. odst. o. z.) brezizjemno sklenitev pogodbe po vajenčevem zakonitem zastopniku, če ni vajenec polnolen. Dosedanji oblični predpisi (pismenost službene pogodbe letječega osebja po § 84. zakona o zrakoplovstvu) ostanejo v veljavi. Pravtako naknadna pismena posvedočba službene vajenske pogodbe (§ 258. o. z.) v krajšem (§ 99. o. r.) roku osmih dni. Svoboda za sklepanje pogodb (čl. 23. ustave, § 207. o. z.) je nespremenjena, razen izjem, ustanovljenih že v §§ 24. do 28. invalidskega zakona z dne 4. julija 1929 s pravilnikom z dne 21. jun. 1931 in v pravilniku o postavitvi kvalificiranih oseb (Sl. l. 1930/1-538).

§ 5. Sestavine službenega razmerja. Službeno razmerje urejajo, razvrščene po svoji izključujoči in razveljavljajoči zaporednosti te-le sestavine:

A. Prisilno pravo. Domala vse določbe d. p. o. z. so relativno prisilnega značaja.¹² Napram o. d. z. (§ 1164.)

¹¹ Ker ureja o. z. tudi službeno razmerje bivših graščinskih uradnikov in spada torej to razmerje (§ 426., 2. odd. o. z.) pod o. z., je z. o. grašč. u. v celoti ukinjen, dasi o. z. s pozitivnimi določbami ni madomestil vseh ureditev, ki jih je vseboval z. o. grašč. u.

¹² O. z. očituje v tem pogledu nekatere nejasnosti. Po § 251. o. z. so prisilne določbe od §§ 229. do 234., odstavek 2., torej ves § 234., dasi ima samo dva odst., ki sta pa v ostalem po svoji stilizaciji (»najmanj«, »v nobenem primeru«) prisilnega značaja, in od §§ 240. do 242., odstavek 2. in 3., kar znači, da je prvi odst. dispozitiven. Iz § 342. o. z. (»kolikor s pogodbo niso dogovorjeni ugodnejši pogoji«) izhaja, da so vse odločbe, ki se tičejo nameščencev (§§ 324. do 337. o. z.), prisilnega značaja in je § 338. o. z. odveč. Tudi je odveč po § 78. c o. r. prevzeti § 217. o. z. spričo § 251. o. z.

je prisilnost razširjena na drugi odst. § 1154., prvi odst. § 1154. b in prvi odst. § 1155. Izmed določb, prevzetih iz z. o trg. p., sta postala v o. z. prisilna zadnji stavek § 8. in prvi odst. § 14. Tudi vse nove določbe o. z. so prisilnega značaja. Učinek prisilnosti je isti (§§ 251., 338. o. z.).

B. Ministrske uredbe (§§ 212., odst. 3., 214., odst. 3., 237., odst. 2. o. z.) in poslovni redi v sm. § 62. o. z.

C. Obratni sporazum v sm. § 6. z. o zašč. d. (pravilnik z dne 25. sept. 1924.).

D. Kolektivna pogodba ima po § 209. o. z. glede svojega normativnega dela (»ureditev medsebojnih službenih¹³ odnošajev, pravic in dolžnosti«), prisilen in zato neposreden učinek. V tem in pa v obsegu učinkovanja leži temeljna razlika napram dosedanjemu stanju.

a) Kolektivno pogodbo skleniti, torej stranke morejo biti na sj. strani samo strokovna organizacija, na sd. strani posamezen sd. ali sd. organizacija ene ali več sorodnih strok. Poleg pravne in poslovne sposobnosti pogodnikov mora biti, če gre na sd. strani za poedinca, on sam sd.¹⁴ Če sta pogodnik oz. pogodnika sj. ali sd. organizacija, mora imeti poleg kakovosti pravne osebe še posebno sposobnost za sklepanje kolektivnih pogodb, ki se izraža v tem, da 1. je č i s t a sd. ali sj. organizacija, ker druží samo sd. ali samo sj. (n. pr. § 35. z. o zašč. d.); 2. s p o n t a n a, torej ne prisilna (§§ 209., odst. 2., 345., odst. 2. o. z.), tako da n. pr. odvetniške ali zdravniške zbornice in prisilne organizacije po o. z. niso sposobne biti stranke k. p.; 3) s t r o k o v n a, kar pomeni, da spada vplivanje na službena razmerja članov v njeno področje (§ 3., t. 2. zakona o družtvih).

b) K. p. mora biti p i s m e n a (§ 886. o. d. z.).

c) V s e b i n a k. p. se tiče vzajemnih pravic in dolžnosti pogodnikov neposredno (obligacijski del) in ureditev službenih razmerij med pogodnikom sd. ali udeležencem in v njihovih podjetjih zaposlenih sj. V tej zvezi je upošteven samo poslednji, normativni del.

¹³ Netočno, ker med strankama k. p. ne nastane službeno razmerje.

¹⁴ Česar ni razumeti tako, da bi moral biti v trenutku, ko se sklene p. vsaj v enem službenem razmerju kot sd., temveč je smatrati za sd. v tej zvezi vsako osebo, ki je po svojem gospodarskem in socialnem položaju sposobna, postati sd. v sm. p., ki jo sklepa. V ostalem vprašanje sposobnosti skleniti k. p. glede poedinega sd. ni tako kočljivo in pomembno, kot tedaj, če nastopa kot stranka organizacija sd. ali sj. Prim. Bajič, Kolektivni ugovor prema novom zakonu o radnjama. Pravosudje 1932, 5.

č) Udeleženci k. p. (posamezni sj. in sd., katerih službena razmerja ureja normativni del k. p.) so, kolikor gre na sd. strani za posamično osebo, ta sd. Če nastopa na sd. strani organizacija, so udeleženci vsi sd. dotične stroke, oziroma skupine sorodnih strok, ki jih organizacija zastopa, torej brez ozira na članstvo v organizaciji. Na sj. strani pa vsi sj., ki so zaposleni v podjetju, katerega imetnik — sd. je udeleženec k. p., tudi ne glede na to, ali so posamezni sj. člani organizacije-pogodnice ali ne. K. p. se torej sklene za vso stroko, oziroma za obrat in vso v njej zaposleno zasedbo,¹⁵ pri čemer ni upoštevno, če in koliko članov ima organizacija-pogodnica v stroki, oziroma v obratni zasedbi. Tako vršijo sd. in sj. organizacije funkcijo, ki je bližja oni javnopravnega organa, kakor pa pooblaščenca po državljan-skem pravu.

d) Učinka k. p. s posamično pogodbo ni moči izključiti, ker so določbe k. p. napram vsem sledečim sestavinam prisilnega značaja in učinkujejo neposredno, brez volje in tudi proti volji pogodnikov, na posamične službene pogodbe. Zato je moči se pogoditi na kaj drugega samo, če je določba posamične pogodbe povoljnejša za sj., kakor določba k. p. (§ 209. o. z. i. f.).

e) K. p. ugasne s potekom časa, za katerega je sklenjena, s pogodbeno razvezo, z odpovedjo na pogodbeno odločen način, v dvomu s takojšnjo odpovedjo brez odpovednega roka (ker ni službena pogodba v sm. § 207. o. z.).

f) V reševanju sporov iz službenega razmerja, kjer je upoštevna k. p., sodelujeta, če pride spor pred izbrani odbor, kot člana odbora člana organizacij strank (§ 345., drugi odst. o. z.). Obstoječa rabsodišča, ustanovljena s k. p., poslujejo naprej (§ 434., 2 odst. o. z.).

E. Posamična službena pogodba (§ 207. o. z.).

F. Poslovni red je enostranska naredba sd. in zato ne more spremeniti predidocih sestavin. Poslovni red je, kakor doslej (§ 88. a o. r.), obvezen za industrijske (nova opredelitev v § 32. o. z.) obrate (§ 339. o. z.). Važne so določbe o konvencijskih kaznih (§ 340., t. 6. in 2. odst. o. z.),

¹⁵ Tretji odst. § 209. namreč pravi, slovnično ne povsem pravilno: »Kolektivni ugovori važiče za sve pomočno osoblje struke za koje je zaključeno, a koje je uposlenu u preduzeću odnosno u preduzećima.« Zasedbo (Belegschaft) kot v obratu združeno pravno edinico sj. pozna tudi z. o. zašč. d. (§ 6).

njihovem maksimiranju, pritožbeni poti (§ 343. o. z.) in uporabi. Nadzorstvo nad oblično pravilnostjo poslovnega reda spada v pristojnost upravnega oblastva (§ 342. o. z.)

G. Dispozitivno pravo in H. Krajevni običaj (§§ 211., 332. o. z.).

§ 6. Vrst službenih razmerij o. z. na novo ni ustvaril, ampak prevzel doseganje tipe. A. Po trajanju razlikuje a) kratkodobna (za mimoidočo potrebo § 229., odst. 3. o. z. — 1156., odst. 3. o. d. z.; § 332., odst. 4. o. z. — § 20., odst. 3. z. o trg. p.; za poskušnjo § 331. o. z. — § 19., odst. 2. z. o trg. p., za vajence § 262. — skraćeno napram § 99. a o. r.); b) dolgodobna (§ 223., odst. 3. o. z. — § 1158., odst. 3. o. d. z. § 21. z. o trg. p.). B. Glede na jačjo vezanost sd. in sj. povzema o. z. iz o. d. z. (§ 229 o. z. — § 1156 o. d. z., § 237. o. z. — 1160. o. d. z., § 232., odst. 2. o. z. — 1157., odst. 2. o. d. z.) službeno razmerje ob sprejetju v hišno skupnost sd. C. končno vajensko razmerje (§ 252. in sl. o. z.).

§ 7. Sjdolžnosti. Sj. mora službo: A. nastopiti. Glede odstopa sj. in sd. od službene pogodbe pred nastopom službe je o. z. (§§ 242., 243., 244. in 335. o. z.) prevzel določbe z. o trg. p. (§§ 30., 31.), ki veljajo sedaj za vse¹⁶ sj. po o. z. Za uveljavljenje zahtevkov iz neupravičenega odstopa je iz § 34. z. o trg. p. (§ 246. o. z.) prevzel rok šestih mesecev. B. Službo vršiti osebno (§ 210. o. z. — § 1153. o. d. z.), dogovorjene vrste in obsega (§ 210. o. z.), domače posle samo, če so izrečno pogojeni (§ 76. o. r.). Določbe glede časa (predvsem z. o zašč. d.) in kraja (o delu izven obratovališča § 215. o. z.) niso spremenjene. Glede na čina, v izvrševanju službe določa § 210. o. z. posebej, da mora pomožno osebje vršiti svoj posel vestno in redno. To, da sj. službe ne vrši v kljub izrečnemu opominu, je odpuštni razlog (§ 239., t. 3. o. z.).

§ 8. Sd. dolžnosti so urejene kot doslej, z znatnimi spremembami samo glede provizijske odplate, odpravnine in dopusta.

A. Prejemki. Službeno razmerje je v dvomu odplatno (§ 211. o. z. = 1152. o. d. z.). Za učence je po učenju enega leta nagrada obvezna (§ 268. o. z.). Denarne prejemke mora sd. izplačevati sj. v dinarski vrednosti (§ 214.

¹⁶ Navzlic temu, da je pol drugega in ves tretji odst. § 30. z. o trg. p. zablodil v § 335. o. z. med določbe, ki se tičejo zgolj nameščencev.

o. z.), ko dospo (§ 212. o. z. — § 1154. o. d. z. z razliko,¹⁷ da je 2. odst. prisilen). Izplačilni dan se more določiti z ministrsko uredbo (§ 212., odst. 4. o. z.). § 1154. a o predjemu je § 213. o. z. Glede provizije so prevzete za vse sj. določbe z. o trg. p. (§ 222., odst. 1., 3. — § 10., odst. 1., 2., § 223., odst. 1. do 3. — § 11., odst. 1. do 3., § 224 — § 12., § 225., odst. 1., 2. — § 13. odst. 1., 2.). Nove so določbe, ki se tičejo pridobitve provizijskega zahtevka v primeru samega posredovanja (§ 222., odst. 2. o. z.) ali imenovanja (§ 222., odst. 1. o. z.), o časovni omejitvi pravic sd. iz § 225. (§ 13. z. o trg. p.), o provizijskih zahtevkih po prestanku službenega razmerja (§ 226. o. z.) in o dospelosti (§ 227., odst. 2., stavek 2. o. z.). Remuneracija (§ 228. o. z. — § 16. z. o trg. p., sedaj za vse sj.) in udeležba na dobičku (§ 328. o. z. — § 14. z. o trg. p. z razširjeno prisilnostjo) se drugače nista spremenili. Nova, ker doslej samo za novinarje (§ 5. nov. u.), je odpravnina, ki je enkratna dajatev ob prestanku najmanj desetletnega službenega razmerja višjih nameščencev (§ 333. o. z.). Znesek odpravnine se zvišuje od štirikratnih mesečnih prejemkov po desetletnem službovanju do dvanajstkratnih po petindvajsetletnem, zneski, ki se podvoje za prokuriste in pooblaščenca, dočim se znižajo za polovico v primerih nameščenceve smrti (upravičene so samo osebe, do katerih je imel umrli zakonito preživninsko dolžnost) in redukcij v obratu, če je plačilo za sd. zmoGLjivo samo z ogražanjem nadaljnjega obstoja podjetja. Pravica do odpravnine ugasne, če sj. ob prenosu obrata noče nadaljevati službenega razmerja pod istimi pogoji, če mu pripade pokojnina po zakonu (z. o pok. z.), če je sj. odpovedal ali bil utemeljeno odpuščten. Glede prejemkov v n a r a v i veljajo za vse sj. enake omejitve (truck prepovedi § 214. o. z. — § 78. o. r., § 215. o. z. — 78. a o. r., § 216. o. z. — 78. b o. r., § 218. o. z. — 78. e o. r.).

O višini prejemkov (§ 211. o. z. — § 1152. o. d. z.), času (§ 212. o. z. — § 1154. o. d. z., čigar 2. odst. je postal prisilen) in kraju izplačila (§ 214., odst. 4. o. z. — § 78., odst. 6. o. r.) ne prinaša o. z. ničesar novega.

Prejemki so napram sd. zaščiteni glede pobotanja (neomejeno §§ 214., 218. o. z., omejeno na prejemke za čas

¹⁷ Besedilo drugega odst. § 212. o. z. je očitvidno pokvarjeno, ker določa, da se izplačajo (po času odmerjeni) prejemki najkasneje poslednjega dne vsakega meseca odnosno ob koncu poedinega posla, ker je dospelost akordnih prejemkov (»po poedinih storitvah«) urejena v drugem stavku tega odstavka.

sprečenja § 230., odst. 1. o. z. — § 1156 a odst. 1. o. d. z.), glede vračunanja¹⁸ (§ 220., odst. 1. o. z. — § 1155., odst. 1. o. d. z., § 221. o. z., § 241. o. z. — § 1162 b o. d. z.) in pridržanja (§ 214., odst. 2.), ki je zabranjeno. Glede predjema se ni nič spremenilo (§ 213. o. z. — § 1154 a o. d. z., zastaranje treh let § 330. o. z.¹⁹ — § 1486., t. 5. o. d. z.).

Redno dospo prejemki po opravljenem službovanju (§ 212. o. z. — § 1154. o. d. z.), brez službenih storitev v samo izjemoma in sicer zbog okolnosti a) na sj. strani delavcem v primeru § 219., odst. 1. — § 1154. b, odst. 1., ki je v o. z. prisilen in ustanavlja v 2. odst. dolžnosti sj. prijaviti in izkazati sd. svojo sprečenost, nameščencem pa v primeru § 326. o. z., ki se razlikuje od § 8. z. o trg. p., da se doba odplatnega sprečenja daljša s trajanjem službovanja (6 tednov takoj, po 5 letih — 8 tednov, po 15 letih — 10 tednov, po 25 letih — 12 tednov, § 326., odst. 1. o. z.) in da zakon izrečno ureja ponovno sprečenje, za čas katerega daje nameščencu, kolikor gre za prekoračenje dobe iz 1. odst., le polovico prejemkov. Ta sd. dolžnost časovno ni omejena. Za nameščenske (za delavke prim. §§ 22. in sl. z. o zašč. d.) ustanavlja 4. odst. § 326. o. z. pravico do prejemkov brez službenih storitev, ki so celo zabranjene, za dobo šestih tednov po porodu. Če med tem nameščenska zbolí, teče rok 1. odst. od dne poroda dalje. V teku 6 tednov pred porodom mora sd. nameščenko na njeno zahtevo oprostiti od vršenja službe, a brez pravice do službenih prejemkov. Če v teku tega časa zbolí, začne teči rok iz 1. odst. § 326. o. z. takoj in more ugasniti pravica do prejemkov pred potekom dobe šestih tednov po porodu. Za vse sj. velja glede sprečenja zbog vojaške službe § 221. o. z., ki se razlikuje od § 8., odst. 4. z. o trg. p. v tem, da gre do sj. v primeru vojaških vaj (največ 4 tedne), če je službeno razmerje trajalo že najmanj leto dni, službeni prejemki, kolikor jih ne prejema od države. Med službo v kadru sj. ne

¹⁸ Glede vračunanja hranarine (§ 45. z. o zav. d.) v prejemke za čas sprečenja, določa 2. odst. § 230. o. z., da gre zbog bolezní sprečenemu sj., ki je sprejet v sd. hišno skupnost, hranarina, ki je torej, ker zakon za to ne daje sd. izrečno pravice, ne more vračunati v prejemke. Pristavek »v sm. odločbe § 219., odst. 2.« je nerazumljiv, ker ta določba sploh ne omenja hranarine. Važno je tudi, da o. z. v § 219. ni prevzel določbe čl. 109. fin. zak. za leto 1922/23 o spremembi 2. odst. § 1154 b o. d. z., ki torej za sj. po o. z. ne velja več (§ 426., odst. 2. o. z.).

¹⁹ Nove so določbe o začetku zastaranja v 2. odst. § 330. o. z., ki se nahaja med določbami za nameščence.

pritičejo prejemki (§ 221. i. f. o. z.) in more izstopiti iz službe (§ 238., t. 7. o. z.). b) Glede okolnosti na strani sd. je § 220. o. z. prevzel § 1155. o. d. z. z razliko, da je postal prvi odstavek prisilen.²⁰

B. Oskrbna dolžnost sd. se ni spremenila niti v obratu (§§ 233, 126 o. z.) niti med boleznijo (§ 229 o. z. — § 1156 o. d. z., § 230 — § 1156 a o. d. z., § 231 o. z. — § 1156 b o. d. z.).

C. Dopust pritiče samo nameščencem (§ 329 o. z.). Novo napram § 17 z. o trg. p. je, da raste doba za dopust s trajanjem službenega razmerja (po 10 letih — 3 tedne, po 15 letih — 4 tedne, po 25 letih — 5 tednov), da ima nameščenec pravico do denarnega nadomestka za neizrabljeno hrano (relutum) in da je odmor treba izkoristiti v teku leta, v katerem je nastala pravica do njega (vprašanje o odškodnini za neizrabljene dopust ni obravnavano). Glede časa dopusta je treba upoštevati tudi možnost namestovanja po ostalih nameščencih. Zahtevek za dopust ugasne tudi, če je nameščenec utemeljeno odpuščen (§ 17., odst. 7. avstr. n. z.).

D. Spričevalo mora sd. izstaviti o trajanju in vrsti sj. službe (§ 249, odst. 1. — § 1163, odst. 1., § 39, odst. 1, in 2. z. o trg. pom.) ali pa tudi o njegovem nraštenem ponašanju in izkazani sposobnosti v službi (§ 250 o. z.), kar je novo samo (§ 81 o. r.) za nameščence. Spričevala pomožnega osebja, torej tudi nameščencev, ki je zaposleno v trgovskih in rokodelskih obratih, mora overiti v treh dneh sd. prisilno udruženje, če tega ni, občina (§ 249 o. z.).

E. Kavgijo, ki jo je prejel od sj., mora sd. položiti na sodišču (§ 248 o. z.) na sj. zahtevo, ko preneha službeno razmerje ali (novo napram § 37 z. o trg. p.) če zahteva sd. povračilo škode.

§ 9. Prestanek službenega razmerja. O. z. je v glavnem prevzel o. d. z. (§ 233 o. z. — § 1158 o. d. z., § 234. odst. 2. — § 1159. odst. 1., z. s. o. d. z., § 235, odst. 1. — § 1159 c o. d. z.). Odpovedni rok za delavce je najmanj 14 dni (§ 234 o. z., doslej dispozitivno § 77 o. r.), pa ne sme biti daljši od 6 mesecev (§ 235 o. z.), kar velja tudi za nameščence (§ 332, odst. 3. o. z.). Za nameščence je določen odpovedni rok šestih tednov na koledarsko četrtletje²¹ (§ 332, odst. 2. — § 20. odst. 1. z. o trg. p.) in se zviša po 5 letih na 3 mesce, po 15 letih na 4 in po 25 letih na 5 mesecev.

²⁰ Prav to ponavlja § 335. o. z. i. f.

²¹ O nasprotju med drugim in tretjim odst. § 332 o. z. prim. Bajič, Odpovedi po novem obrtnem zakonu, Organizator 1932, 3.

Odpovedni rok mora poteči zadnjega dne koledarskega meseca, torej ne več tudi 15. v mesecu (§ 20. odst. 2. z. o. trg. p.).

Izstopni in odpustni²² razlogi so primeroma naštetih v §§ 238 in 239 o. z. (§ 334 o. z.) Novi so tedenski roki za uveljavljanje nekaterih odpovednih oz. odpustnih razlogov. Za žene uvaja § 236 o. z. zaščitni rok šestih tednov pred porodom in po njem.

Posledice neupravičenega odpusta ali izstopa so povzete po o. d. z. (§ 240 o. z. — § 1162 a o. d. z., § 241 — § 1162 b o. d. z.). Napram nameščencem je torej mogoč izpolnitveni zahtevek (doslej samo odškodninski, § 28 z. o. trg. p.). Kaznivost (§§ 85., 86. o. r.) je opuščena. Zahtevki ugasnejo v šestih mesecih (§ 246 o. z. — § 34 z. o. trg. p., § 1162 d o. d. z.).

Zahtevki do prejemkov in povračila izdatkov ugasnejo v 3 letih (§ 330 o. z.).

§ 10. Nasledki službenega razmerja. Sem spadajo določbe o konkurenčni klavzuli nameščencev, ki so prevzete iz z. o. trg. pom. (§ 36 — § 336 o. z., § 37 — § 337 o. z.). Znesek prejemkov (§ 336 o. z.) znaša 50.000 Din Pravico znižati konvencijsko kazen § 337 i. f. o. z. izrečno poudarja. Provizijske zahtevke iz poslov po prenehanju službenega razmerja ureja § 226 o. z.

§ 11. Spori iz službenega razmerja spadajo, kolikor gre za sj., ki jim ni poverjeno opravljanje važnejših poslov, torej za delavce (zgoraj § 2, pod a), ki so zaposleni v obrtnih obratih (torej ne v obratih, privzetih v § 433 o. z.), in vrednost spora, ki se tiče služb. razmerja v smerih, označenih v § 344 o. z. (§ 4 razen e in g z. o. obrt. s.), ne presega 12.000 Din, pred izbrane odbore na upravnem oblastvu prve stopnje. Predseduje jim predstavnik upravnega oblastva, člana sta zastopnika sd, in sj., ki jih imenuje ban iz predloga, sestavljenega po trgovskih, obrtnih in industrijskih zbornicah za sd, in delavske zbornice za sj. V sporih iz kolektivnih pogodb sta člana razsodišča člana

²² Neskladen s § 326 o. z. je odpustni razlog § 239, t. 9 o. z., ki daje sd. pravico odpustiti sj., ki je zbog bolezni ali nesrečnega naključja sprečen v vršenju svoje službe dalj kot štiri tedne. Za nameščence veljajo navzlic temu (§ 324, odst. 1. o. z.) § 326 in v njem določeni roki. Glede t. 10 je pripomniti, da bo sd. glede na §§ 31, 32 zakona o zdravnikih z dne 14. jan. 1931 (§ 252 k. z.) težko dokazal sj. bolezen z zdravniškim spričevalom.

pogodnic te pogodbe.²³ Pristojnost se ravna po kraju zaposlenja sj. (§ 351 o. z.). Prvi narok (§ 352 o. z.) opravi predsednik odbora sam in more sam takoj razsoditi, če stranki soglašata. Spor konča s sodbo, ki mora biti pismena in opremljena z razlogi. Če obe stranki izostaneta od naroka, se postopanje ustavi. Sodbe se izvrše po upravni poti (oddelek VI zakona o občem sodnem postopku) po paricijskem roku osmih dni. Sodbo je moči izpodbijati samo s tožbo v smislu §§ 691. t. 2—9 zakona o civilnem sodnem postopniku pri pristojnem okrajnem sodišču. Podrobnejša ureditev je pridržana ministrski uredbi (§ 353 o. z.).

Dokler se ne osnujejo izbrani odbori, se rešujejo spori iz službenega razmerja po dosedanjih predpisih (§ 434, odst. 1. o. z.). Tudi pozneje obdrži ljubljansko obrtno sodišče svojo pristojnost, ker se na njegovem področju ne bo osnoval izbrani odbor (§ 434, odst. 3 o. z.). Njegova pristojnost je razširjena na reševanje ugovorov zoper konvencijske kazni (§ 340, odst. 2. o. z.).

Nekaj pripomb k zakonu o zaščiti kmetov.

Dr. VI. Rupnik.

Dne 20. aprila 1932 je bil z objavo v Službenih novinah št. 91/XL/278*) uveljavljen zakon o zaščiti kmetov z izjemo § 4., ki uveljavlja nekatere predpise zakona o izvršbi in zavarovanju in je stopil v veljavo 5. maja 1932.

V 9 paragrafih so vsebovani trije zakoni: zakon o zaščiti kmetov, o uveljavljenju nekaterih predpisov izvršilnega zakona in o možnosti individualnega moratorija za poedine denarne zavode. Na prvi zakon se nanašajo §§ 1. do 3., 6. in 7., na drugi zakon § 4., na tretji zakon § 5. Skupna pa sta §§ 8. in 9. Po sistematiki bi spadala §§ 6. in 7. pred § 4., ker utegneta na sedanjem mestu kvečjemu delati nespornost. Z izjemo § 4. je zakon začasen, § 5. je pa začasen le v tem, da je dopustno dovoliti moratorij, ni pa začasen glede trajanja. To je prepuščeno uredbi ministrskega sveta, ki ima zakonsko moč.

Na tem mestu hočem obravnavati tri vprašanja, ki se bodo v praksi pojavila.

²³ Razem, če nastopa na sd. strani v k. p. kot stranka poedinec.

*) Službeni list z dne 27. aprila 1930 št. 334/33.